

завдань, зовнішнє середовище тощо. Провідна роль у процесі мотивації належить потребам людини, які в «збільшеному» вигляді можуть бути представлені як сукупність трьох основних груп: матеріальних, трудових і статусних. Тому і мотивацію правомірно розподіляти на матеріальну, трудову і статусну.

Література

1. Дороніна М. С. Психологія управління: навч. посіб. Ч. 1. / М. С. Дороніна, А. М. Григоренко. – Харків: Вид-во ХДЕУ, 2000. – 192 с.
2. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Е. П. Ильин. – СПб.: Питер, 2008. – 512 с. – ил. (Серия «Мастера психологи»).
3. Колодяжна А.В., Фортуненко К.К. Мотивація трудової діяльності // Тези доповідей XIV Всеукраїнської конференції молодих вчених та студентів «Наукові розробки молоді на сучасному етапі», Т. 3. – Київ, КНУТД – 2015. – С. 371-372.
4. Ніколайчук Н. М. Теоретичні аспекти управління мотивацією / Н. М. Ніколайчук // Збірник наукових праць «Педагогічна освіта: теорія і практика». – Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д. Г., 2010. – Випуск 6. – С 43-48.

Колодяжна А.В.
канд. психол. наук, доцент
доцент кафедри професійної освіти в сфері технологій та дизайну
Київський національний університет технологій та дизайну

ПРОБЛЕМА ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНІЙ ПСИХОЛОГІЇ

Оновлення суспільства, а тим більше його ґрунтовна зміна, – суперечливий, складний і тривалий процес, пов'язаний із пошуком нових шляхів, засобів здійснення трансформацій в усіх сферах життєдіяльності людей. Усе це зумовлює необхідність творчої участі в цьому процесі всіх членів суспільства, тому що недостатня творча активність, відсутність ефективних стимулів її розвитку та реалізації – основні фактори, які заважають втіленню нових ідей, задумів, нових цільових орієнтацій.

Що таке творчість? Які риси притаманні творчій особистості? Кого можна вважати творчою особистістю? Ці питання стають особливо актуальними в умовах відтворення інтелектуального й духовного потенціалу українського народу. Вихід вітчизняної науки, техніки і культури на світовий рівень, національне відродження, становлення державності та демократизація суспільства в Україні значною мірою залежать від того, наскільки ефективно у вищій школі формуватиметься творчий потенціал інженерів і керівників виробництва, конструкторів і вчених, педагогів і працівників культури. Нині вища школа безпосередньо

відповідає за кадрове забезпечення науково-технічного прогресу, підвищення ефективності суспільного виробництва, духовне життя, розвиток науки. Адже зріла особистість не просто активно включається у певну осмислену або смислоутворюючу професійну діяльність. Високі, власне особистісні, суб'єктні форми поведінки полягають у постійному пошуку себе, самотворенні і самостворенні, активному русі до нових завдань, оволодінні новими видами діяльності, що і є показниками творчої особистості.

Творчість є родовою властивістю людини і людства в цілому, однак у різні історичні епохи вони реалізуються різною мірою. Суспільство створює певні об'єктивні умови для творчих проявів особистості, яка є тією структурною одиницею суспільства, що здатна до творчого перетворення світу. Саме на особистісному рівні формуються і реалізуються дійсні людські можливості, з яких у кінцевому підсумку складаються можливості суспільства.

Найголовнішою проблемою при вивченні творчості є проблема носія творчого початку, тобто особистості, яка творить. Питання розвитку творчої особистості вивчалось та продовжує цікавити вітчизняних психологів, таких як Л. Виготський, В. Дружиніна, В. Клименко, Г. Костюка, О. Кульчицьку, В. Моляко, В. Роменця, Я. Пономарьова, Т. Титаренко.

Творчу особистість визначають як особистість, межі творчості якої охоплюють дії від нестандартного розв'язку простого завдання до нової реалізації унікальних потенцій індивіда в певній галузі, як людину, яка володіє певним переліком якостей, а саме рішучістю, умінням не зупинятися на досягнутому, сміливістю мислення, умінням бачити далі того, що бачать його сучасники і що бачили його попередники. Вона повинна володіти мужністю для того, щоб піти проти течії і зруйнувати те, чому вірить сьогодні більшість [4].

Людина творча – це гнучка, креативна, здатна до генерування і використання нового, людина. Саме у творчій діяльності, наголошує В.Роменець, відбувається становлення особистості, розкриваються її можливості активно поставати перед світом, бути активною стосовно світу. Тільки в акті творення людина отримує здатність осягнути безмежжя власного «Я» і втілити його в реальних продуктах своєї життєдіяльності [5].

На думку В. Клименка, «творчість людини – це її психічна активність, усвідомлення системи Я і не – Я, розв'язання суперечностей між ними, якими вона робить щось несподіване, незвичайне...» [1].

Творча особистість, зазначає В. Андрєєва, – це такий тип особистості, для якої характерна стійка, високого рівня спрямованість на творчість, мотиваційно-творча активність, що виявляється в органічній єдності з високим рівнем творчих здібностей в одній або кількох видах діяльності. Творча особистість – це людина, здатна проникати в сутність ідей і втілювати їх всупереч усім перешкодам аж до отримання практичного результату [4].

Які ж властивості притаманні творчій особистості? В психологічній літературі виокремлюються такі головні властивості творчої особистості, як сміливість думки, схильність до ризику, фантазія, уявлення й уява, проблемне бачення, вміння долати інерцію мислення, виявляти суперечності, переносити знання й досвід у нові ситуації, незалежність, альтернативність, гнучкість мислення, здатність до самоуправління.

На думку О. Кульчицької властивостями творчої особистості є виникнення спрямованого інтересу до певної галузі знань ще в дитячі роки; зосередженість на творчій роботі, спрямованість на обраний напрям діяльності; висока працездатність; підпорядкованість творчості духовній мотивації, стійкість, непоступливість у творчості, навіть упертість; захоплення роботою [2].

Деякі фахівці до рис творчої особистості відносять цілісність сприйняття, зближення понять, здатність до передбачення (логічність, творче мислення, критичність уяви), схильність до гри, інтуїцію, підсвідоме оброблення інформації, дотепність тощо.

В. Моляко вважає однією з найважливіших якостей творчої особистості – прагнення до оригінальності, до нового, заперечення звичного, а також високий рівень знань, вміння аналізувати явища, порівнювати їх, стійку зацікавленість певною роботою, порівняно швидке й легке засвоєння теоретичних знань і способів діяльності, систематичність і самостійність у роботі [3].

В традиціях вітчизняної психології проблему творчої реалізації особистості вивчають з точки зору її життєвого шляху (Б. Ананьєв, Л. Анциферова, К. Абульханова-Славська, С. Рубінштейн, Т. Титаренко). Умовно виділяють дві протилежних життєвих позиції особистості: ставлення до життя як вже до поставленої (суспільством, традиціями) задачі та ставлення до життя як до творчої задачі, тоді життєвий шлях може стати для людини творчим актом її самореалізації. Людське життя може здійснюватися або як стихійний процес, або як усвідомлено і творчо спрямований шлях життя. С. Рубінштейн зазначав, що перший спосіб існування – це життя в умовах і відносинах, що склалися. Тут нема стану рефлексії, роздуму над життям, його сенсом і закономірністю подій. Індивід зливається з процесом свого існування, пливе за течією, механічно підпорядковує свою діяльність зовнішнім вимогам та обставинам. Другий спосіб життєздійснення передбачає розвинуту здатність особистості до рефлексії, до роздумів над своїм життям, його побудовою на основі власного світогляду, творчого його конструювання і здійснення. Життєтворчість – особлива й вища форма прояву творчої природи людини. Це духовно-практична діяльність особистості, спрямована на творче проектування та здійснення її життєвого проекту [4].

В. Моляко, розкриваючи сутність творчості, наголошує, що під творчістю розуміють процес створення чогось нового для певного суб'єкта. Тому зрозуміло, що творчість у тій чи іншій формі не є талантом «вибраних», вона доступна кожному: і школяру, який засвоює нові знання,

розв'язує нову, незнайому задачу, і робітнику, який виконує нове технічне завдання. Всі вони займаються творчістю, розв'язують творчі завдання [3].

Значну роль у розкритті творчих здібностей особистості і перетворенні їх на творчу діяльність відіграють мотиви й воля. Характеризуючи особливості мотиваційної сфери, О. Кульчицька відмічає, що творчі люди мають високу мотивацію до успіху, поспішають жити, причому, головним мотивом є прагнення реалізувати ідею – цьому підкоряються сила волі, мислення та діяльність. Важливою передумовою розвитку творчої особистості студента є формування в нього інтересу до майбутньої професійної діяльності [2].

Загально визнано, що поза творчістю не існує особистості. Творчість постає як специфічна форма діяння людини – її духовне діяння, в якому індивід не тільки осягає навколишній світ, вчиться його організувати, розуміти і певним чином взаємодіяти з ним, а, що головне, – особистість осягає власну здатність до подібних взаємодій, а також межі та міру своєї самостійної та індивідуальної сили. Аналіз філософської та психологічної літератури, її осмислення дозволяють нам запропонувати наступний підхід до визначення творчої особистості. Творча особистість — це креативна особистість (особистість, що має внутрішні передумови творчої активності), яка внаслідок впливу зовнішніх факторів набула необхідних для актуалізації творчого потенціалу людини додаткових мотивів, особистісних утворень, здібностей, що сприяють дослідженню творчих результатів в одному чи кількох видах творчої діяльності. Саме творча особистість є справжнім творцем історії, оскільки весь шлях, який пройдено людством, – це безперервний процес творіння. Творчість дає людині можливість актуалізувати свої потреби, інтереси, схильності, знаходити форми проявів індивідуальної активності. Творче самовираження сприяє формуванню особистісної значущості, емоційного розкріпачення, впевненості у собі, забезпечує самостійність у процесі діяльності.

Отже, людина від природи – творець, бо приречена створювати те, чого в навколишньому середовищі та соціумі досі не існувало. Здатність творити максимально виявляється у новаторському розв'язанні найскладніших проблем людського буття, мінімально – у готовності реалізувати вже відомі завдання оригінально, новими способами.

Література

1. Клименко В. В. Психологія творчості : навч. посібник для студ. вищих навч. закл. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 480 с.
2. Кульчицька О. І. Соціально-психологічні фактори формування таланту // Практична психологія та соціальна робота. – 2007. – № 1. – С. 13-24.
3. Моляко В.О. Творчий потенціал людини як психологічна проблема / В.О. Моляко // Психологія суспільства. – 2007 – № 4. – С. 6-10.
4. Психологія і педагогіка життєтворчості: навч.-метод. посіб. / ред. рада В.М. Доній, Г.М. Несен, Л.В. Сохань, І.Г. Єрмаков [та ін.]. – К.: ІЗМН, 1996. – 792 с.

5. Роменець В.А. Психологія творчості [Текст] : навч. посіб. для студ. вузів / В. А. Роменець. – 3-е вид. – К. : Либідь, 2004. – 288 с.

Короткова П.М.
Студ. гр. БПТ-20
Науковий керівник канд. психол. наук, доц. Колодяжна А.В.
Київський національний університет технологій та дизайну

ПЕДАГОГІЧНЕ СПІЛКУВАННЯ ТА ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ

Проблема педагогічної взаємодії є однією з центральних у педагогічній психології, оскільки від її трактування залежить психологічна коректність та цільова ефективність здійснення навчання, отримання освіти – важливої мети Державної національної програми «Освіта (Україна ХХІ століття)». Спілкування – це не просто дія, а саме взаємодія: воно здійснюється між учасниками, з яких кожен є носієм активності і припускає її в своїх партнерах. Відомо, що в процесі викладання велике значення має майстерність педагога, яка базується на мистецтві спілкування. Процес передачі знань пов'язаний з певними труднощами як подачі самого матеріалу, так і його засвоєння. Педагогічне спілкування – сукупність засобів і методів, що забезпечують реалізацію цілей і завдань виховання, навчання і визначають характер взаємодії педагога і учнів.

Мета і завдання. На основі аналізу психолого-педагогічних досліджень було поставлено завдання проаналізувати цілеспрямоване педагогічне спілкування як фактор ефективної організації виховного процесу.

Об'єктом дослідження є спілкування між педагогом та учнем, його основні особливості.

Використані методи та засоби дослідження мають загальнонауковий характер – аналіз, синтез, систематизація матеріалів, а також прогностичний метод для розроблення перспектив подальших досліджень окресленої проблеми.

Наукова новизна та практичне значення отриманих результатів. Набуло подальшого розвитку питання педагогічного спілкування. Практична значущість дослідження реалізується через використання отриманих результатів при написанні курсових та дипломних проектів з психолого-педагогічних дисциплін, а також у підготовці до семінарських занять із зазначених дисциплін.

Результати дослідження. Під педагогічним спілкуванням зазвичай розуміють професійне спілкування викладача з учнями в процесі навчання і виховання, що має певні педагогічні функції і направлене на створення сприятливого психологічного клімату, а також на іншого роду психологічну оптимізацію учбової діяльності і взаємин між педагогом і